

Олнд харш, мек-тахин эвэр бээдг улсла ноолда чанъгъахин туск ЗАКАН

Алдр Октябрьск социалистическ революцион диилврн ашд мана орн-нутгин күч-көлсчнр Коммунистическ партин гардврар шин социалистическ обществ тосхла, эн обществл күн күүг мухлаллгын уурулгдд, негнй негнәнн күчн-чидләр, мек-тахин эвэр бээлгнә социальн улнь уга кегдсн болдг. Капиталистическ орн-нутгудт күч-көлсчнрин зовлнъгн болгч—көдлмш уга бээлгн, мана орн-нутгт уга, блсдж түрлгн болн гуульгнчс чигн уга. Олн-әмтнә социалистическ эдл-ахун зогслтго бслт, күн болгннд эврәнн туслнъ эрдм-медрләрн көдлмш авлгннг, кесн көдлмшинн чинрәр болн тоогъар көлс хәрүлгддгн тетгджәнә.

СССР-н гражданин болгннд эврәнн дурарн, чадм-чидмәрн сургъуль сурх боли туслнъ медрл авхин эв-аргъ тетгдджәнә. Кесг сай куүкд-көвүд, өбдән боли дундин сургъулин заведеньст, фабричн-заводской сургъулин школмудт боли ремесленн училищт сургъуль дасджацхана, орн-нутгт политехническ дамшлтин сургъуль боли шанъгъагар сургъдг школ бргнәр делгд-джацхәнә.

Олн-әмтнә көдлмшинн бээлннъ боли тетгдджин бээлд-джиргълинн өдр ирвәс ясрулхин төлөд советск государств өдр болгнн килмджән өгнә. Көдлмшч боли үүлд цергләчирин джалвн данъгин өбдләд, колхоз-никудин олз-орунь бсәд, көдлдж чадшго боли (медәрсн) көгшрсн улсиг тетгггн ясрад йовна.

Советск государствн күчнә боли олн-әмтнә бээлд-джиргълинн зогслтго бслтин гол экнъ—көдлмш болдг, Советск Союзд нуг гражданимуд болгнн көдлмш кехин зөвән, адлго бәрлгн тетггнә. Эн зөвиг заадж, СССР-н Конституц әнүнлә хамднъ: "Әс көдлсн идхн" гидг принципәр, көдлмш гисн—көдлдж чадк күн болгнә эрки даалгъврнъ боли цевр нерн—гидж зарлсн.

Советск гражданимуд, залус боли куүкд улс, бргмджтәгъяр фабриксәр, шахтмудт, транспортд, тосхлар, колхозмудар, МТС-р, учреждениесәр көдлджәцхәнә, әс гидж олнд туста көдлмш гертән кецхәнә. Социалистическ стройинн бээлдл, коммунизмин шумгъа боли уни-седкләрн көдлдж тосхачнр—шин улс өссн—әнн мана алдр ик диилвр болджана.

Болв чигн, көдлмшт дурта советск бүүд, ода бийнъ олнд харш, мек-тахин аргъар бээдг улс бәәнә. Тим улс нернн төлә көдлмшт орихана, йосар авад хәләхлә күч-көлсчнрин күчәр, эврәнн әс олсн оругъар байджицхана, әс гидж чадк бийнъ амаран чигн олнд олзта көдлмш гертән чигв, олн дунд чигн кехш, эргәд андрад, гууль гуугъад, хара бишәр үүл гаргъхана.

Мек-тахар бээлгнә социальн улнь уга кегдсн советск обществл куүнә күч-көлсәр бээдг, юм әс кедг улс уга болх зөвтә. Олнд туста көдлмшәс зулад, олнд харш, мек-тахин аргъар йовдж йовх улс, цуг советск әмтнә шоолдг сонъеджацхана. Тим улс олнас боли государствас бршәнъгъу угагъар закрмдж авх зөвтә.

Советск государствн алдр бүрдәгъәч В. И. Ленин, социализмин әәмштә хорти гидж мек-тахин эв-аргъар бээдг улсиг тоолснн, тим әмтнә ноолдлгн ганцн сургъмджар боли ола зааврар биш, государствнн күчәр кегдхн гидж зааснн.

Мек-тахар бээлгнн социалистическ принципә ирлщшогъинн тоолад, ола зааврар

болн государствнн күчәр, олнд харш, мек-тахин, хула-худлин эв-аргъар бээдг улсла эрк биш ноолда чанъгъахин туск, кесг олн әмтсин седкл уха боли ола организацсин сүв-селвг тодлдж хәләгъәд, Российск Советск Федеративн Социалистическ Республикин Деед Совет тогтаджана:

1-ч статья. Олнд туста көдлмшәс зорц зулад, талин оругъар бээдг, олнд харш, мек-тахарн бээдг, насарн боли эрүл-доруларн көдлдж чадм улсиг ола сургъмджин закон гидж ола шиндврәр, хойрас авн тавн джил күртл болзгтагъар бәрәнд йовулад, әдн эрк биш ирсн газртән көдлмш кедг болдгар батлхнн.

Бәрәнд йовулхин туск ола шиндврн балгъсдар боли балгъсна кецтә поселксәр—уличн комитет әс гидж домоуправленьмүдәр бээдг, ола тогтун төр хардг комисс, селән газрт күч-көлсчнрин Совет хурадг ола хургудар гаргъддж батлмн.

Ссылкин туск ола хургин шиндвр гаргъджах хургт, балгъсдар боли балгъсна бәәл-ләтә поселксәр—уличн комитетин толтгәл-джах агъуд бәәх, насарн бичкнәс гарсн улснн ик зунь, домоуправленьд әс гидж 100-с тату биш, насарн бичкнәс гарсн улс бәәдг салу нег герт, селән газрт—деревнә, насарн бичкнәс гарсн улснн ик зунь эрк биш хургт орлх зөвтә. Йовулгъна туск ола шиндврн хургт орджак улс иләр гаран бргдж оларн батлмн.

Тим, ола бәәдл элдсн куүнә бәәлннъ онъгъад, әрүн цагъан, уни-седкләрн чикрнәв гисн сурврннъ тоолад, олнд бгчәх үгинн сонъсад, тер куүг ола хург сургъмджин болзг бгәд, гаргъсн хаджгъринн заадж келәд, бгсн болзгин дунд чикрхнн хәләдж, чадхнн.

2-ч статья. Бәрәнд йовулгъна туск ола хургин шиндвр, ирлцнъгъу района әс гидж балгъсна күч-көлсчнрин депутатнрин Советнн куцәгч комитетин батлврг бгддхнн, куцәгч комитет гурвн хонгин дунд чик-хаджгъринн хәләхнн.

Бәрәнд йовулгъна туск ола шиндвр батлгдсн цагасн авн күчән авч, тер дарунь куцәгдхнн.

Бәрәнд олсн газрасн дурарн гарч йовлгн—тер тускднъ бәәх законодательствәр заргъ-үүлә харгъулдхнн.

3-ч статья. СССР-н боли РСФСР-н ода бәәх законодательн заргъ-үүлә харгъулддж болм дүнъгә хаджгъ гаргъсн улсиг, эн Закана негдгч статьягъар хәләгдсн ола сургъмджин дарнъхар засгддж болшго.

Мек-тахар бәәлгннүр көтлгч, заргъ-үүлә харгъулддж болм ил темдг бәәхлә, прокура-турин боли милицин органс, мек-тахар бәәлгнә экнъ болгч буру йовдлмудиг, сәәнәр нәрн кевәр, илтгдж хәләцхәх зөвтә.

4-ч статья. Насн бичкнәс гарсн, эргәд-андрад, гууль гуугъад йовдг гражданимуд, ола заргъла харгъулддж, хойрас авн тавн джил күртл болзгар бәрәнд илгәдддж, тер газртән эрк биш көдлмш кеджәх зөвтә.

5-ч статья. Көдлдж чадшго әс гидж мбч тату улс зорц инвалидн герт бәәхәсн зулад, эргәд-андрад, гууль гууджах улсиг, күч-көлсчнрин депутатнрин бәәрн газрин Советнн куцәгч комитетин шиндврәр, шишлнн инвалидмүдин гермүдәр күчәр йовулхнн.

Көдлдж чадшго улсас гууль гуугъад, эргәд-андрад йовдгиг урдасн сагдж уга кедж болхнн туск төриг боли тедниг инвалидмүдин гермүдт бәрлгъ тетгхиг РСФСР-н Министрмүдин Советд даалгъхнн.